

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ФАХУ
для вступників на навчання за освітньою програмою
«Прикладна лінгвістика: редакторсько-перекладацька та експертна
діяльність» ОС "МАГІСТР"»**

*Затверджено Вченою радою Інституту
філології (Протокол № 7 від 28.02.2017 р.)*

КИЇВ – 2017

Іспит за фахом як форма вступного випробування для навчання за освітньою програмою "Прикладна лінгвістика: редакторсько-перекладацька та експертна діяльність" освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» відбувається відповідно до «Правил прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2017/2018 навчальний рік» і має форму індивідуального екзаменування членами атестаційної комісії з фаху зі вступником на відповідний рівень навчання.

Іспит за фахом – з прикладної (комп'ютерної) лінгвістики – передбачає виконання завдань відповідно до затвердженої програми вступних випробувань із фахових дисциплін, що за змістом та обсягом включають основний нормативний навчальний матеріал підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» спеціальності "Прикладна (комп'ютерна) лінгвістика".

Екзаменаційне випробування відбувається у письмовій формі. Письмова екзаменаційна робота складається з двох типів завдань, що формуються за двома тематичними циклами: 1) тестове завдання з прикладної (комп'ютерної) лінгвістики; 2) відкрита письмова відповідь на питання з теоретичної лінгвістики.

Тестове завдання об'єднує 50 тестових завдань, кожне з яких, за умови правильного варіанта відповіді, оцінюється 2-ма балами. Приклад тестового завдання:

Дослідницький корпус текстів укладається з метою:

- а) представлення у систематизованій формі всебічного репрезентативного параметризованого опису текстів однієї мови;
- б) дослідження окремого аспекту в рівневій організації системи мови;
- в) репрезентації лінгвістичних праць, систематизованих за роками та темами.

Другий блок завдання "Відкрита письмова відповідь із теоретичної лінгвістики" складається із двох теоретичних питань, на які вступники дають письмову відповідь. Кожне теоретичне питання оцінюється 50-ма балами. У відповіді на питання вступникові пропонується використовувати ілюстративний мовний матеріал за його вибором: вступник наводить приклади з тієї мови, яку вивчав, або з будь-якої мови на власний розсуд.

Максимальна кількість балів, що може набрати вступник, становить 200. Письмова екзаменаційна робота оцінюється за такою шкалою:

Блоки завдань	Максимальна кількість балів
1. Тестові завдання	50 завдань по 2 бали = 100 балів
2. Письмова відповідь	2 питання по 50 балів = 100 балів

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Теоретична лінгвістика

Мова як об'єкт лінгвістики. Функції мови. Мова і мислення, мова і комунікація: їх взаємодія, відображення комунікативних завдань у структурі мови. **Мова як система, структура мови, рівнева організація мовної системи, рівневі моделі в організації мовознавства як науки.**

Фонетика і фонологія – два аспекти однієї лінгвістичної дисципліни. Предмет і завдання фонетики. Поняття фонем. Фонологічні школи та концепції: Щербівська й Московська фонологічні школи. Фонема й алофони. Система фонем сучасної української мови (або мови за вибором вступника). Система голосних фонем. Система приголосних фонем.

Морфеміка (морфемологія) – наука про морфемну будову слова. Принципи морфемного аналізу слова. Морфонологія та морфотактика – два аспекти однієї лінгвістичної дисципліни. Поняття морфеми. Ознаки морфеми та концепції морфеми у сучасному мовознавстві. Морф – аломорф – варіоморф – морфема. Система морфем сучасної української мови (або мови за вибором вступника): типи морфем за позицією у слові, за функцією.

Словотвір – розділ лінгвістики про словотвірну будову похідних слів. Словотвірна структура похідного слова: словотвірна мотивація, словотвірне значення, словотвірний тип та категорія. Способи творення простих, складних та складноскорочених слів у сучасній українській мові (або мови за вибором вступника).

Вчення про частини мови як розділ граматики. Завдання та основні поняття морфології: морфологічна парадигма, граматичне значення, граматична форма, морфологічна категорія, частина мови. **Поняття лексеми та словоформи. Традиційна класифікація слів за частинами мови. Сучасні концепції систематизації самостійних та службових частин мови. Система частин мови сучасної української мови (або мови за вибором вступника).**

Синтаксис як розділ граматики: об'єкт, завдання. Словосполучення та речення – основні одиниці синтаксису. Синтаксичні зв'язки та відношення, типи синтаксичних зв'язків. Типологія речень сучасної української мови (або мови за вибором вступника).

Лексикологія як розділ лінгвістики: предмет і завдання. Одиниці лексики. **Слово – основна лексична одиниця. Поняття лексеми. Лексичне значення слова. Основні типи лексичних значень.** Семна структура слова. Компонентний аналіз лексичних одиниць. Однозначні і багатозначні слова. Типи лексичної багатозначності: метафора і метонімія. Омонімія, класифікація омонімів. Синонімія, класифікація синонімів. Антонімія, класифікація антонімів.

Рекомендована література

1. Арібжанова І. М. Структура простого речення (формально-граматичний аспект) / І. М. Арібжанова. - К., 2001
2. Белошапкова В. А. Синтаксис / В. А. Белошапкова // Современный русский язык / под ред. В. А. Белошапковой. - М., 1981. - С. 363-401.
3. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика.- М., 2000.
4. Козленко І. В. Морфеміка сучасної української літературної мови. – К., 2007.
5. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.
6. Маслов Ю.С. Введение в языкознание. - М., 1987 р. та інші видання.
7. Розенталь Д. З., Теленкова М. М. Словарь-справочник лингвистических терминов. – М., 1985.
8. Русская грамматика: В 2 т. – М. – Т. 1. – 1980.
9. Словотвір сучасної української літературної мови. – К.,1979.
10. Современный русский язык / Под ред. В. А. Белошапковой. – М., 1981
11. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. – Київ: Основи. – 1998.
12. Сучасна українська мова. Синтаксис: підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. - К.: "Знання", 2013. - 240 с
13. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика: підручник //Мойсієнко А.К., Бас-Кононенко О.В., та ін. - К., 2013.
14. Сучасна українська мова: Морфологія: підручник // Мойсієнко А.К., Алексієнко Л.А., Зубань О.М., Козленко І.В. - К., 2013.
15. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка і орфографія.– К., 1981.
16. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000; К., 2004; К., 2007.

Прикладна (комп'ютерна) лінгвістика

Визначення терміна "прикладна лінгвістика": широке і вузьке розуміння прикладної лінгвістики. Об'єкт, завдання і методи прикладної лінгвістики. Зв'язок лінгвістики з іншими науками – гуманітарними, природничими і математичними. Основні напрямки прикладної лінгвістики: історія і сучасність. Теоретична, структурна і математична лінгвістика – фундамент сучасного прикладного мовознавства.

Структурна лінгвістика: методологія, завдання, основні школи структурної лінгвістики та методи (дистрибутивний метод лінгвістичного аналіз та типи дистрибуції; метод опозицій: фонологічні та морфологічні опозиції; метод безпосередніх складників).

Математична лінгвістика: причини виникнення, можливість використання математичних методів у мовознавстві. Лінгвістичний і математичний знак: математична експлікація мовного об'єкта. Проблематика квантитативної лінгвістики: теоретичні і прикладні аспекти, етапи розвитку лінгвостатистики, сфери застосування статистичних методів у лінгвістичних дослідженнях. Застосування статистичних методів в атрибуції текстів (авторства) та стилеметрії. Частотний словник: концепція, статистичні параметри, типи, етапи укладання, сфери застосування.

Метод моделювання і його використання в лінгвістиці. Типи лінгвістичних моделей: а) за об'єктом; б) за предметом моделювання;

в) породжувальні моделі. Поняття "модель" і "лінгвістична модель". Моделювання як основний метод комп'ютерної лінгвістики. Метод алгоритмів у лінгвістичному дослідженні: визначення алгоритму, програмний і лінгвістичний алгоритм, вимоги до побудови та способи опису алгоритму.

Комп'ютерна лінгвістика як прикладна дисципліна. Основні напрямки та методи комп'ютерної лінгвістики. Теорія знань як теоретична основа комп'ютерної лінгвістики. Структури знань: фрейми і сценарії. Гіпертекстові технології у комп'ютерній лінгвістиці: текст і гіпертекст. компоненти гіпертексту, елементи типології гіпертексту.

Інформатика як наука, її зв'язок із лінгвістикою. Природні і штучні мови. Мови людино-машинного спілкування і програмування як штучні мови. Інформація, види і представлення інформації. Отримання, збереження, оброблення і передача інформації. **Теорія інформаційно-пошукових систем. Основні поняття інформаційного пошуку: запит, документ, категорія релевантності, інформаційний шум, повнота пошуку, точність пошуку та ін. Типи інформаційно-пошукових систем. Експертні системи. Інформаційно-пошукові мови.**

Поняття штучного інтелекту. Лінгвістичні завдання аналізу та синтезу тексту у побудові систем штучного інтелекту. **Виникнення і розвиток міждисциплінарного напрямку "автоматичне оброблення природної мови":** лінгвістичні завдання у створенні баз даних систем оброблення природної мови. **Автоматичний морфологічний аналіз: лінгвістичні засади, етапи аналізу, типи аналізу, системи автоматичного морфологічного аналізу.** Автоматичний морфемний аналіз тексту як вид морфологічного аналізу, морфемне сегментування слововживань тексту, системи автоматичного морфемного аналізу тексту. **Автоматичний синтаксичний аналіз: методи лінгвістичного моделювання речення, етапи аналізу, типи аналізу, системи автоматичного синтаксичного аналізу. Методи автоматичного семантичного аналізу тексту: лексикографічний метод, метод семантичних мереж. Контент-аналіз. Сентимент-аналіз. Граматика залежностей; граматика безпосередніх складників; граматика глибинних відмінків. Автоматичне реферування та анотування тексту: основні поняття, завдання та результати.**

Лексикографія як прикладна лінгвістична дисципліна. Завдання практичної і теоретичної лексикографії. **Типологія словників. Комп'ютерна лексикографія: теоретичні засади, особливості лексикографічного процесу, етапи розвитку, типологія комп'ютерних словників.** Лінгвістичні бази даних та бази знань: етапи проектування, джерела формування, способи організації та комп'ютерного моделювання лінгвістичної інформації.

Термінологія та термінографія як розділи прикладної лінгвістики: поняття терміна та терміносистеми, методи прикладної лінгвістики та

інформатики у термінознавстві. Тезаурус як особливий тип семантичного словника. **Комп'ютерний тезаурус інформаційно-пошукового типу.**

Корпусна лінгвістика як галузь комп'ютерної лінгвістики: мета, завдання, предмет дослідження, вимоги до корпусу текстів з точки зору користувача. **Типологія корпусів текстів: дослідницькі, ілюстративні, динамічні, статичні. Типи розміток у корпусі текстів. Параметризація лінгвістичної інформації в корпусі.** Корпуси національних мов (на прикладі одного корпусу за вибором вступника): типологічна характеристика, стилістична параметризація, структурна та лінгвістична параметризація.

Переклад як прикладна лінгвістична дисципліна: лінгвістичні і нелінгвістичні аспекти перекладу, типи перекладів. **Машинний переклад: елементи хронології, періодизації, стратегії, типології систем (відомі перекладацькі системи).** Основні галузі використання машинного перекладу, інтернет-ресурси машинного перекладу, перспективи розвитку машинного перекладу.

Рекомендована література

1. Апресян Ю. «Идеи и методы современной структурной лингвистики» – М., 1966.
2. **Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. – М., 2003.**
3. Бауэр А. Гооз Г. Информатика. - М.:Мир.-1976.
4. Брикайло Л.Ф. Информатика та комп'ютерна техніка : навч. посіб. / Л.Ф. Брикайло. – К.Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2009. – 266 с.
5. Герд А.С. Прикладная лингвистика. – Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петербургского университета. – 2005.
6. Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах. – М. : Высшая школа, 1987. – 103 с.
7. Дарчук Н.П. Комп'ютерне анотування українського тексту: результати і перспективи. –К.:Освіта України. – 543 с.
8. **Дарчук Н.П. Комп'ютерна лінгвістика. – К.: ВПЦ , 2008.**
9. Дарчук Н.П. Термін в лінгвістичній інформатиці. К. 2013.
10. Ермоленко Г.В. Анонимные произведения и их авторы. Минск. – 1988. – 116 с.
11. Жуковська В.В. Вступ до корпусної лінгвістики: навчальний посібник. - Житомир, 2013.
12. **Засорина Л.Н. Введение в структурную лингвистику. М.: Высшая школа, 1974.**
13. Зубов А.В., Зубова И.И. Информационные технологии в лингвистике. – М.: Академия, 2004. – 204 с. Стор.156 – 157.
14. Зубов А.В., Зубова И.И. Основы искусственного интеллекта для лингвистов. – М., 2007.
15. Использование ЭВМ в лингвистических исследованиях. - К., 1990.
16. Карпіловська Є.А. Вступ до комп'ютерної лінгвістики: підручник. - Донецьк, 2003.
17. Мартыненко Г.Я. Основы стилеметрии. – Ленинград, 1988. – 173 с
18. Марчук Ю.Н. Компьютерная лингвистика. – М., 2007.
19. Перебийні В.С., Муравицька М.П., Дарчук Н.П. Частотні словники та їх використання. – К.,203 с.

- 20. Перебийніс В.І., Сорокін В.М. Традиційна та комп'ютерна лексикографія: навчальний посібник. - К.,2009.**
- 21. Перебийніс В.С. Математична лінгвістика – К., 2014.**
22. Перебийніс В.С. Статистичні методи для лінгвістів. - К., 2002.
23. Современная американская лингвистика: фундаментальные направления. - М., 2002.
- 24. Соснина В.П. Введение в прикладную лингвистику. - Ульяновск, 2012.**